

ELŐSZÓ

MAGYAR DALLOK
UNGARISCHE NATIONAL-MELODIEN
R 105a, SW/SH 242/1–11, NG2 A60a

A magyar romantika nemzeti stílusa egy 1828-ban készült emléklapon tűnik fel először Liszt életművében: az 1823 óta Párizsban élő, 16–17 éves fiatalember két rövid verbunkos-feldolgozással ajánlja magát a megajándékozott emlékezetébe.¹ A *style hongrois* ezen elszigetelt felbukkanása nem enged mélyebb alkotói érdeklődésre következtetni; a választott zenei stílus egyszerűen a szerző nemzeti hovatarozása kinyilvánítására szolgált, mint a fellépések alkalmával, tizenéves korában viselt magyaros öltözet is.

Felnőttként Liszt a virtuózpálya követelményeit szem előtt tartva komponálta első magyar feldolgozásait: a *Magyar dallok / Ungarische National-Melodien* [Magyar nemzeti dallamok] darabjainak egy részét első hazalátogatására készülve vetette papírra, hogy közönségének a saját népi–nemzeti zenéjével járhasson kedvében. Az ilyen dallamfeldolgozások nem állandósultak volna a korabeli virtuózok műsorán, ha az udvariassági gesztust és az üzleti érdeket nem hatja át a felvilágosodás és a romantika népi–nemzeti kulturális sajátosságok iránti őszinte és a társadalom valamennyi rétegében megnyilvánuló érdeklődése. E szellemi áramlat ösztönzői közül, mint ismeretes, különösen időtállóan bizonyult Johann Gottfried Herder meggyőződése, miszerint a népművészeti alkotások a „néplélek” (*Volksgeist*) megnyilatkozásai. Felfogását Herder *Volkslieder* című, német nyelvű antológiájával igyekezett megvilágítani, amelyben különféle eredetű népdal-, illetve népköltészeti szövegeket, valamint több, a műköltészet népies vonulatába tartozó verset adott közre 1778–79-ben.² A filozófus-költő nézeteit magáévá tette Liszt párizsi ellenponttanára, Anton Reicha is, aki *Traité de mélodie* című, 1814-ben megjelent munkájában a népköltészet mellett immár a népzene tanulmányozására biztatott.³ Liszt 1826-ban csak néhány hónapon át vett leckéket Reichától, de zeneszerzéstankönyveit, köztük a

Traité de mélodie-t később is tanulmányozta.⁴ Hogy Reicha tanítása visszhangra talált benne, bizonyítja az a párizsi évekből fennmaradt vázlatfüzete, amelyben népi dallamokat jegyzett és dolgozott fel.⁵ Először 1835–36-os svájci utazása kapcsán adott ki népzenei ihletésű feldolgozásokat, majd kiadvány-sorozatot indított a műfaj számára *Album d'un voyageur* [Egy utazó albuma] címmel. Az *Album* 1. és 2. éveként jelent meg a *Trois airs suisses* [Három svájci dallam] 1837-ben⁶ és a *Fleurs mélodiques des Alpes* [Az Alpesekek dallamvirágai] 1840-ben.⁷ 1841. január 3-án kelt levele szerint Liszt egy itáliai füzetet is tervezett, amelyben minden bizonnyal a *Venezia e Napoli* [Velence és Nápoly] 1840-ig megkomponált első változatát közölte volna.⁸ Ugyanebben a levélben említi a magyar feldolgozásokat, amelyek *Mémoires hongroises* [Magyar dallamok] címmel, 1842-ben, a párizsi Bernard Latte-nál valóban napvilágot láttak. Az *Album* e harmadik, egyben utolsó füzetének anyaga azonos a Bécsben már 1840-ben kiadott *Magyar dallok / Ungarische National-Melodien* 1–7. számával.

A magyar feldolgozások születéséről elsőként egy 1839. december 15-én kelt levél ad hírt. Hatodik bécsi hangversenye másnapján Liszt arról tudósítja Marie d'Agoult-t, hogy két napon belül el kell készülnie a Diabellinek és Haslingernek megígért „*Mémoires hongroises*”-zal.⁹ Míg Diabelli nyilván a *Divertissement à la hongroise*-t, Schu-

¹ *Két magyar verbunkos Fáy Lászlótól és Bihari Jánostól*, R 116, SW/SH 241, NG2 A11; LZK II/1. Az autográf felirata: „Zum Andenken von F. Liszt”.

² Johann Gottfried Herder: *Volkslieder*, I-II. Theil (Leipzig: Weygand, 1778, 1779). A 2., bővített kiadás *Stimmen der Völker in Liedern* címmel, Johann von Müller gondozásában jelent meg (Tübingen: J. G. Cotta, 1807).

³ Ld. mindenképp az „*Observation sur les airs nationaux*” című fejezetet.

⁴ Ld. Liszt 1835-ben, Genfben kelt levelét, amelyben arra kéri édesanyját, küldje el neki Reicha zeneszerzéstankönyveit („*Ouvrages de Reicha relatifs à la Composition*”). In HLM, F13, 68. o. A *Traité de mélodie* 2. kiadásának (Paris: Farrenc, 1832) egyik példánya fennmaradt Liszt weimari könyvtárában. Jelzete: D-Wrz L 142.

⁵ A magángyűjteményben őrzött füzetre Thérèse Marix-Spire hívta fel a figyelmet. Meghatározatlan kéztől származó címfelirata a következő: „*Fantaisie sur des airs nationaux hongrois, tyroliens, suisses, italiens, espagnols, russes, turques, français*”. In MSGS, 498. o.

⁶ R 8/III, SW/SH 156/III, NG2 A27a, ill. A40c; LZK S/5

⁷ R 8/II, SW/SH 156/II, NG2 A40b; LZK I/6

⁸ R 10d, SW/SH 159, NG2 A53; LZK I/7. Az 1. változat cím nélküli korrektúralevonata, a bécsi Haslinger munkája, fennmaradt: D-WRgs 60 / I 19a. Liszt írja Marie d'Agoult-nak: „*Vous me surprenez en me disant qu'il s'est vendu 32 exemplaires des Fleurs mélodiques – je commençais à en désespérer un peu – et ne comptais sur la vente que lorsque l'année italienne et hongroise aurait paru – ce qui sera à la fin de l'hiver.*” GBLAC, 728. o.

⁹ Liszt Marie d'Agoult-nak: „*Impossible de vous écrire comme je le voudrais – je travaille comme un misérable pour Haslinger et Diabelli qui vont tous les deux publier des Mémoires Hongroises de ma façon. C'est une vingtaine de pages à écrire et autant à préparer pour l'impression. Il faut que cela soit fait avant mon départ pour la Hongrie qui est fixé à Mardi (après-demain).*” GBLAC, 453. o.